

NAKNADA ŠTETE ŽRTVAMA TERORIZMA

Prof. dr Nataša Mrvić Petrović

Naučni savetnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu

Prof. dr Zdravko Petrović

Advokat u Beogradu, prof. Univerziteta Zigmund Frojd, Beč

Sažetak: Zaštita interesa žrtava terorizma, a pre svega obezbeđenje prava na naknadu štete, odgovara principu elementarne pravičnosti. Teroristički napadi su iznenadni, praćeni masovnim viktimizacijama i velikim štetama te se država mora angažovati kako na sprečavanju terorizma, tako i na naknadi štete žrtvama. Autori analiziraju zakonodavstvo Srbije i kritikuju nedostatke odštetnog prava koji sprečavaju naknadu žrtvi nasilja od države, osim ako nije politički motivisano. Taj motiv je u praksi teško dokazati. Pravna lica su isključena iz mogućnosti da od države dobiju naknadu materijalne štete prouzrokovane terorističkim napadom. Da bi se obezbedio jednaki položaj žrtava nasilja i terorizma autori preporučuju primenu osiguranja i, supsidijarno, obeštećenja iz javnog fonda, pod uslovom da žrtva nije doprinela zločinu, da učinilac nije poznat, nije krivično gonjen ili je insolventan. Obeštećenje mora biti limitirano vrstom pretrpljene štete i iznosom naknade za slučaj smrti ili telesne povrede. Imovinske štete bi bile sanirane kroz osiguranje ili po posebnom, ad hoc, pravnom propisu. Takvim načinima bi se postigla delotvornija naknada štete žrtvama u praksi. Takvo rešenje koje rasterećuje i državu, usaglašeno je sa obavezama koje Srbija prihvata prema međunarodnom pravu, a naročito na osnovu Konvencije Saveta Evrope o naknadi štete žrtvama nasilja i Konvencije o sprečavanju terorizma.

Ključne reči: terorizam, zločin, žrtve, naknada štete, zakonodavstvo Srbije

UVOD

Najvažnija karakteristika terorističkih napada jeste ta da se takvi akti nasilja čine kako bi se širenjem straha i panike među građanima prenela politička poruka široj zajednici. Terorizam uvek podrazumeva kolektivnu viktimizaciju, bez obzira na to da li su žrtve konkretnog napada selektivno izabrane zato što su upletene u političko-ideološki problem ili su odabrane nasumice, kada po pravilu stradaju nedužni građani kao simbolični

“reprezenti” države protiv koje je teroristički napad usmeren¹. Budući da se akt nasilja prema žrtvama terorizma najčešće primenjuje bez povoda, one sedoživljavaju kao nedužne, „idealne“ i zato drugi snažno saosećaju sa njihovim patnjama². Ta okolnost i masovnost žrtava terorizma, uz činjenicu da se aktom terorizma pričinjavaju iznenadne i velike štete, zahteva da se naročita pažnja usmeri ne samo na prevenciju viktimizacije nego i na potrebu umanjenja štetnih posledica, kako je to i učinjeno kroz aktivnosti Organizacije ujedinjenih nacija i međunarodnih regionalnih organizacija³. Najvažnije organizacije na tlu Evrope: Savet Evrope i Evropska unija već decenijama preduzimaju usklađene aktivnosti kako bi se žrtve krivičnih dela sa elementom nasilja i terorizma u državama članicama pod jednakim uslovima ostvarivale pravo na naknadu štete usled pretrpljene povrede fizičkog integriteta. Tako je u aprilu 1983. u okviru Saveta Evrope doneta Evropska konvencija o naknadi štete žrtvama nasilja iz javnih fondova⁴. Njome se predviđaju zajednički minimumi pravne regulative sistema naknade štete iz javnih fondova za žrtve teških, univerzalno propisanih krivičnih dela nasilja, koja imaju za posledicu teške telesne povrede, oštećenje zdravlja ili smrt žrtve. Konvencija je doneta u praktične svrhe, kako bi se omogućilo da država na čijoj je teritoriji izvršeno krivično delo preuzme materijalne obaveze prema svim žrtvama, bilo da su njeni državljani ili drugih država članica, koji imaju boravište na teritoriji države u kojoj je izveden teroristički napad. Inkorporišući Konvenciju Saveta Evrope u

¹ R. Milašinović, A. Mijalković, Terorizam kao savremen bezbednosna pretnja, u: M. Šikman, G. Amidžić (ur.), *Suprotstavljanje terorizmu – međunarodni standardi i pravna regulativa*, Banja Luka – Kozara, Visoka škola unutrašnjih poslova, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, 2011, str. 16; M. Šikman, Terorizam kao kriminalni fenomen – kriminološko, kriminalističko, krivičnopravno gledište, u: M. Šikman, G. Amidžić (ur.), *op. cit.*, 45.

² Prema shvatanju Nils-a Christie-a definicija “idealne” nedužne žrtve uvek je povezana sa političkim interesima koji stoje iza potrebe da se ona definiše. Na predstavu o nekom kao nedužnoj žrtvi uvek utiče okolnost da je žrtva ugledna i neporočna osoba, koja ima dovoljno društvenog uticaja da joj se prizna status žrtve, a osim toga i okolnost da je učinilac, koji je u svemu negativna “figura” dominantan žrtvi, kao i to da je žrtvin nepoznat i sanjomaništa ne povezuje (prema: M. Lindgren, V. Nikolić Ristanović, *Crime Victims: International and Serbian Perspectives*, Beograd, 2011, 21-22).

³ Pregled međunarodne regulative o sprečavanju terorizma kod: D. Jovašević, Lj. Mitrović, Terorizam u međunarodnom i krivičnom pravu nekih zemalja, u: M. Šikman, G. Amidžić (ur.), *op. cit.*, 430-434; detaljnije o međunarodnim dokumentima koji se odnose na naknadu štete žrtvama krivičnih dela kod: N. Mrvić Petrović, *Naknada štete žrtvi krivičnog dela*, Vojnoizdavački zavod, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2001, 172-184.

⁴ *European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes*, No. 116, Council of Europe, Strasbourg, 24. XI 1983.
<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/116.htm>. Ovu Konvenciju Republika Srbija jepotpisala 15.10.2010.

svojdokument, Evropska komisija je podnela 2001. svojim članicama na usvajanje posebnu Okvirnu odluku o naknadi štete žrtvama zločina.⁵ Na praktičnom planu deluje *European Network of Associations of Victims of Terrorism*⁶, sa zadatkom da poveže nacionalna udruženja žrtava terorizma i da utiče na aktivnosti tela Evropske unije kako bi se postigla bolja zaštita žrtava terorizma, a pre svega obezbedila pomoć neposrednim žrtvama i njihovim porodicama.

Delujući u okviru svojih ovlašćenja, Savet Evrope je usvojio Konvenciju o sprečavanju terorizma⁷ (ETS no. 196) u Varšavi, 16. maja 2005. U članu 13 te Konvencije ističe se da „svaka strana ugovornica treba da usvoji mere koje se pokažu neophodnima za zaštitu i podršku žrtvama terorizma počinjenog na njenoj teritoriji. Te mere mogu da obuhvate, kroz odgovarajuće nacionalne programe i u skladu sa domaćim zakonodavstvom, između ostalog, finansijsku pomoć i naknadu žrtvama terorizma i njihovim bliskim rođacima“.

Kratki pregled evropske međunarodnopravne regulative ima za cilj da podseti na obaveze koje države članice Saveta Evrope i one koje pretenduju na punopravno članstvo u Evropskoj uniji treba da prihvate u pogledu zaštite imovinskih i neimovinskih dobara žrtava terorizma. Mehanizmi koji se u tom cilju predviđaju u nacionalnim zakonodavstvima su različiti: ustanova osiguranja, naknada štete, imovinskopravni zahtev u krivičnom postupku, obeštećenje iz javnih fondova. Očekuje se da takvo mnoštvo pravnih mogućnosti zasigurno obezbedi delotvorno ostvarivanje interesa žrtava terorizma. U ovom radu, na primeru zakonodavstva Srbije, analizira se jedno specifično rešenje kojim se uspostavlja odgovornost države za akte nasilja i terorizma.

POSEBNI SLUČAJ ODGOVORNOSTI DRŽAVE ZA ŠTETE USLED AKATA NASILJA I TERORIZMA

Trebalo bi da je naknada štete, uz osiguranje, osnovni mehanizam koji se primenjuje radi otklanjanja štete prouzrokovane terorističkim napadom. Pored opštih pravila koja regulišu odgovornost štetnika ili odgovornog lica

⁵ *Green paper Compensation to crime victims COM (2001), 536 final, 28.09.2001.*

⁶ Dostupna na: <http://www.europeanvictims.net/>, 20. 2. 2016.

⁷ Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju terorizma (*Službeni glasnik Republike Srbije – Međunarodni ugovori*, 19/2009).

za štetu u članu 180. Zakona o obligacionim odnosima⁸ Republike Srbije (dalje ZOO) predviđeno je poseban pravni osnov za naknadu štete usled akata nasilja i terora, javnih manifestacija i demonstracija. Tom odredbom ustanovljena je odgovornost države, čiji su organi po važećim propisima bili dužni da spreče takvu štetu. Odgovornost države je najpre bila ograničena na nematerijalne štete nastale smrću ili telesnom povredom, a tek posle nasilnih protesta na SAO Kosovu 1981. godine izmenama ZOO iz 1985. godine proširena je i na štete koje se ispoljavaju u vidu oštećenja, odnosno uništenja imovine fizičkog lica, s tim što je bila omogućena retroaktivna primena te odredbe.

U članu 1 st. 1 ZOO pominju se „akti nasilja i terora“ ali se oni ne definišu, te se tumače prema važećem krivičnom zakonodavstvu. Neodređenost upotrebljenih izraza u ZOO razlog je različitih stavova oko toga koje bi vrste protivpravnih ponašanja mogle biti smatrane aktima nasilja i terora. Danas u teoriji, a jednako i u sudskoj praksi važi mišljenje da treba prihvatiti restriktivno tumačenje tih izraza. Stoga je i u teoriji, kao i u sudskoj praksi prihvaćeno da štetna radnja (bilo da predstavlja akt nasilja, terora ili je preduzeta na javnoj demonstraciji ili manifestaciji) iako je preduzeta prema pojedincu, mora biti učinjena iz političkih pobuda, kao, na primer, u slučaju „atentata“ prema političarima ili u javnosti eksponiranim pojedincima⁹.

Ratio legis uvođenja odgovornosti države za štete usled akata nasilja i terorizma, javnih manifestacija i demonstracija svakako proizilazi iz obaveze države da štiti vlastiti integritet i bezbednost građana (pre svega njihovo pravo na život i fizički integritet). Zato su ranije i bile pravno priznate samo štete usled smrti ili telesne povrede pričinjene aktom političkog nasilja (kao što je to prihvaćeno i sada u obligacionom pravu Slovenije). Odgovornost države uspostavlja se po objektivnim kriterijumima, tj. bez obzira na krivicu njenih organa. Šta opravdava tako široko postavljenu odgovornost države za priznate oblike štete koju trpi fizičko lice? Nesporno je da su iznenadne situacije opisane u članu 180. povezane sa rizicima nastanka velikih i masovnih šteta te se po osnovu snošenja rizika obaveza naknade prevaljuje na državu kao ekonomski najjačeg subjekta u društvu. Ali, to nije dovoljno da objasni zašto je država, donošenjem ZOO, dobrovoljno prihvatila da bude primarno obavezna na naknadu štete i to bez obzira na krivicu svojih organa. Ranije su teoretičari bili mišljenja da se ipak iza te odgovornosti „krije“

⁸ *Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ I 57/89, *Službeni list SRJ*, br. 31/93 I *Službeni list SCG* br. 1/2003 – Ustavnapovelja.

⁹ N. Mrvić Petrović, *op. cit.*, 71; Z. Tomić, *Odgovornost društveno-političke zajednice za štetu prouzrokovanu prilikom javnih manifestacija (u pravu SFRJ)*, magistarski rad odbranjen na Pravnom fakultetu u Beogradu, 1982, 120.

apsolutno pretpostavljena krivica, odnosno „službena greška“ organa države kao osnov odgovornosti¹⁰. U kasnijim radovima se naglašava da je osnov odgovornosti društvena solidarnost i pravičnost, jer je štetna radnja usmerena na zajednicu, iako se šteta ispoljava na dobrima pojedinca, pa je pravično je da zajednica snosi taj teret¹¹. S obzirom na to da su u međuvremenu prava žrtava krivičnih dela univerzalno priznata kao ljudska prava, postojanje ovog *sui generis* osnova odgovornosti države danas opravdava okolnost da su ta ustavna prava garantovana tim aktom, ali i prihvaćenim međunarodnim propisima¹². Indirektno, tačnost ovog stava potvrđuje primer Hrvatske koja je presudama Evropskog suda za ljudska prava oglašena odgovornom zbog kršenja prava ljudskih prava oštećenih koji nisu mogli ostvariti pravo na naknadu štete posle ukidanja člana 180. iz hrvatskog obligacionog zakonodavstva¹³.

Za nastanak odgovornosti države nije od značaja da li je ili nije bilo propusta u radu državnih organa na sprečavanju terorizma, nego je samo bitna činjenica da li je šteta nastala i da li je ona prouzrokovana terorističkim aktom, koji su određeni organi bili dužni da spreče. Zato je u jednoj ranijoj odluci Vrhovnog suda Srbije ukazano na to da država, pored obaveze naknade štete koju svojim nezakonitim i nepravilnim radom pričinje njeni organi u vezi sa vršenjem službe, ima još i obavezu da naknadi štetu nastalu usled akata nasilja ili terora, koje su njeni organi bili dužni da spreče, bez obzira na to da li su oni krivi što je do takvih akata došlo, jer su akti nasilja i terora u prvom redu upereni protiv državnog i društvenog uređenja, a takve napade su državni organi dužni da spreče prema Ustavu i zakonima¹⁴.

Po osnovu člana 180. ZOO moguće bi bilo uspostaviti odgovornost države i za onu štetu koju fizičkom licu prouzrokuje službeno lice tokom

¹⁰ Tako: J. Radišić, *Obligaciono pravo, opšti deo*, 8. izdanje, Beograd, 2008, 265, Z. Tomić, *op. cit.*, 115.

¹¹ Đ. Nikolić, Posebna odgovornost za štetu od terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija, *Zakon o obligacionim odnosima, 1978-1988*, Knjiga o desetogodišnjici, *Pravni život*, I tom, Beograd, 1988, 613.

¹² S. Stanišić, *Objektivna odgovornost za štetu*, Banja Luka, 2012, 348.

¹³ O tome detaljnije u: S. Petrić, *Odgovornost države za štete od terorističkih akata, s osvrtom na presudu Evropskog suda za ljudska prava br. 48778/99*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 24, 1/2003, 145-193, M. Bukovac Puvača, *Odgovornost Republike Hrvatske za štetu prouzročenu terorističkim aktom*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 27, 1/2006, 267-306.

¹⁴ Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 2187/86 od 13. I 1989. Isti Pravni stav zauzelo je i Građansko odeljenje Vrhovnog suda Srbije na sednici od 16. III 1987. - navedeno prema: Z. Petrović, A. Radovanov, *Deliktna odgovornost i naknada štete – zbornik sudske prakse*, Novi Sad, 2001, 111.

pokušaja sprečavanja terorističkog akta ili akta nasilja, javnih demonstracija i manifestacija, pod uslovom da je reč o zakonitom i pravilnom vršenju službe, dok bi u slučaju protivpravnog delovanja službenog lica oštećeni mogao tražiti naknadu štete od države po osnovu člana 172. ZOO¹⁵.

Na osnovu člana 180 st. 2. pravo na naknadu štete nemaju organizatori, učesnici, podstrekači i pomagači u aktima nasilja ili terora, javnim demonstracijama i manifestacijama koje su usmerene na podrivanje ustavnog uređenja. Država, koja primarno odgovara za štetu, ima pravo i obavezu da zahteva naknadu isplaćenog iznosa od lica koje je štetu prouzrokovalo (čl. 180 st. 3).

S obzirom na to da odgovara bez krivice, država se odgovornosti ne može osloboditi, osim ako dokaže da je šteta pričinjena radnjama koje se ne smatraju aktimanasilja i terora, da nisu usmereni protiv ustavnog poretka ili da državni organi po posebnim propisima nisu bili dužni da sprečavaju takve štetne radnje.

Uprkos dugogodišnjoj primeni ZOO u praksi se većinom zahtevi oštećenih po članu 180. odbacuju ili ne usvajaju. Očigledno, uslovi pod kojima se ograničava odgovornost po svojstvu oštećenika i vrsti pretrpljene štete utiče da po ovom osnovu nikada ne mogu ostvariti pravo na naknadu materijalne štete pravna lica, a ni žrtve krivičnih dela sa elementom nasilja ako ono nije bilo politički motivisano. Zbog toga se predlaže da se nedostaci zakona ispravede *lege ferenda*¹⁶. Ipak, pre toga bi zakonodavac trebalo da razmotri da li uopšte rešenje iz ZOO kojim se uvodi materijalna obaveza države obezbeđuje dovoljnu zaštitu žrtava terorizma? Na prvi pogled se čini da je tako, jer je odgovornost države primarna i uspostavlja se bez obzira na krivicu državnih organa. Međutim, u praksi su retke situacije u kojima je država bila obavezana na naknadu štete po osnovu člana 180. Razloge treba tražiti u okolnosti da oštećenik mora dokazati protivustavni karakter štetne radnje kojom mu je prouzrokovana šteta, što ne može bez podataka koji su dostupni isključivo državnim organima. Slučajevi izvršenja krivičnih dela sa elementom nasilja čiji motiv nije politički ili ga nije moguće utvrditi, pa čak i kada su učinjeni opšteopasnim radnjama (na primer, požarom, eksplozijom,

¹⁵ Đ. Nikolić, Član 180, u: *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, 1995, 415, navedeno prema: M. Karanikić Mirić, Ograničenja odgovornosti za štetu u srpskom pravo, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 1/2012, god. LX, 1/2012, 263.

¹⁶ U ovom smislu i: S. Stanišić, Objektivna odgovornost za štetu, Banja Luka 2012, str. 344, 352. U *Prednacrta Građanskog zakonika Republike Srbije* (čl. 336) predviđeno je da odredba bude dopunjena tako što će se pravnim licima garantovati pravo na naknadu pretrpljene materijalne štete (tekst *Prednacrta* dostupna: <http://www.propisi.com/prednacrta-gradjanskog-zakonika-republike-srbije.html>, 19. 2. 2016).

poplavom i slično) ne potpadaju pod član 180. Sa druge strane, u slučajevima masovnih katastrofa država uobičajeno se *ad hoc* legislativom omogućava brže obeštećenje žrtava i njihovih porodica, te pokretanje parničnog postupka protiv države po osnovu člana 180 predstavlja po žrtve nepotreban, neefikasan, skup, a po ishodu neizvestan mehanizam zaštite njihovih prava. Situacija nije ništa povoljnija ni u krivičnom postupku: odredbe o imovinskopравnom zahtevu se gotovo ne primenjuju u praksi, a naplata dosuđenih zahteva od insolventnih osuđenih je poseban problem. Kako se vidi, pravna lica su uvek bila isključena iz mogućnosti da od države dobiju naknadu za štetu koju trpe usled akata nasilja, terora, javnih manifestacija i demonstracija. Čak i da se ta nepravda ispravi, kao što je učinjeno u obligacionom pravu Republike Makedonije, ostaje nerešiv problem kako dokazati da je šteta uzrokovana politički motivisanim aktima, ako državni organi ne saraduju sa oštećenima i kako postići naplatu naknade kada država teško podmiruje svoje obaveze. Prevelik materijalni teret bio je najvažniji razlog za ukidanje odredbe člana 180 ZOO u Hrvatskoj, a isto je učinjeno i u Republici Srpskoj¹⁷.

Zato se čini da član 180. predstavlja spisak dobrih želja koje se retko ostvaruju. Umesto „goluba na grani“ (*nudum ius*) pravičnije je oštećenima ponuditi „vrapca u ruci“: ekonomski je probitačnije za državu, a za žrtve delotvornije založiti se ukidanje člana 180 ZOO, s tim da bi trebalo po posebnom zakonu iz naročitog Garantnog fonda za žrtve nasilja i terorizma omogućiti pravo na novčanu naknadu u limitiranim iznosima prema vrstama pretrpljene štete i to supsidijarno, ukoliko nema načina da se šteta naknadi od štetnika koji je ostao nepoznat, poginuo je ili je insolventan, od odgovornog lica, iz osiguranja ili socijalnog osiguranja. Iz Garantnog fonda bi bila isplaćivana naknada jedino za slučaj smrti ili teške telesne povrede, s tim da se, prema primerima iz prava Evropske unije, može razmotriti davanje potpore izdržavanim članovima porodice poginulog lica. Takvo rešenje moglo bi biti delotvornije, jer bi se obeštećenje određivalo u upravnom postupku. Ono je i pravičnije, jer se odnosi kako na žrtve terorizma, tako i na žrtve svakog nasilja i lica stradala u neredima, na primer, tokom demonstracija ili manifestacija, koje ne moraju nužno da imaju protivustavni karakter¹⁸.

¹⁷ Po Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima (*Službeni glasnik Republike Srpske*, broj 17/93).

¹⁸ Slični predlozi i ranije su iznošeni u: N. Mrvić Petrović, Naknada štete prouzrokovane aktom nasilja ili terora, *Pravo*, 5-6/2002, vol. 19, 26-32, N. Mrvić Petrović, Naknada štete žrtvama nasilja iz javnog fonda, *Socioloski pregled*, vol. 47, 2/2003, 211-229.

Iako bi bilo pravično da se građanskopravna odgovornost države proširi i na imovinske štete koju usled terorizma trpe fizička i pravna lica, takvo rešenje nije svrsishodno. Uprkos nepredvidljivosti teroristički napadi i nasilje na javnim mestima sve su češće prisutni u savremenom društvu. U takvim uslovima primarno je naknaditi štete usled smrti ili oštećenja zdravlja žrtava, dok bi štetne posledice po imovinu valjalo sprečavati osiguranjem. Rizici od terorizma nisu uvek prihvatljivi za osiguranje pošto se teže pokrivaju, jer u slučaju ostvarenja pogađaju sve objekte i lica na užem području, kao i u drugim slučajevima, npr. atomskih nesreća ili rizika zemljotresa¹⁹. Međutim, u savremeno doba čak se i katastrofalni rizici (a terorizam spada u vrstu takvih rizika) mogu se pokriti osiguranjem, kako to pokazuje Međunarodna E-platforma za ekonomsku zaštitu od terorizma, koju, u oblasti osiguranja, od 2012. razvija Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj(OECD)²⁰. Takođe postoje primeri dobre prakse koja se razvila posle terorističkih napada u Sjedinjenim Američkim Državama 2001. godine i u Madridu 2004. godine, kada seradi lakšeg pokrivanja rizika osiguranjanekoliko osiguravajućih organizacija u Nemačkoj udružilo osnivajući društvo*Extremus*, specijalizovano za imovinske štete od terorizma, pri čemu se država javlja kao reosiguravač²¹.

---

¹⁹ D. Mrkšić, Z. Petrović, K. Ivančević, *Pravo osiguranja*, VI izmenjeno i dopunjenoizdanje, Beograd, 2014, 142.

²⁰ Višena: <http://www.oecd.org/finance/insurance/terrorism-risk-insurance.htm>, 18. 2. 2016.

²¹ Prema: <http://sveoosiguranju.rs/osiguranje-od-terorizma/>, 18. 2. 2016.

ZAKLJUČAK

Kako se može zaključiti, žrtvama terorizma potrebno je na sigurniji način omogućiti da ostvaruju pravo na naknadu štete. Ako primena člana 180 ZOO nije sasvim delotvorna, bilo bi neophodno u drugom pravnom režimu, kroz javnopravno obeštećenje, obezbediti odštetu žrtvama svih krivičnih dela sa elementom nasilja i žrtvama terorizma u situaciji kada učinilac krivičnog dela nije pronađen, nije krivično odgovoran ili je insolventan. Takođe, trebalo bi regulisati način kako se nadoknađuju štete koje trpe pravna lica zbog akata nasilja, terora, u slučajevima javnih manifestacija ili demonstracija, jer se situacije ne mogu rešiti primenom člana 180 ZOO. Zbog toga je potreban napor da se *de lege ferenda* omogući obeštećenje svima koji stradaju kao nedužne žrtve, čak i pojedinačnog nasilja, a pogotovu terorističkog čina, s tim što bi u tom slučaju trebalo da se naknada, iz razloga solidarnosti, isplaćuje iz posebnih državnih fondova. Za tako nešto, kako se vidi, ima uporišta kako u Evropskoj konvenciji o naknadi štete žrtvama nasilja, tako i u drugim dokumentima Saveta Evrope koji se tiču potrebe naknade štete žrtvama terorizma. Na taj način bi se bez protivrečnosti uskladili interesi žrtava za delotvornim obeštećenjem i države, koja bi se rasteretila preteranih finansijskih obaveza, ali ne na uštrb ljudskih prava žrtava krivičnih dela.

COMPENSATION OF VICTIMS OF TERRORISM

Nataša Mrvić Petrović, Ph.D.

Principal research Institute of Comparative Law, Belgrade

Zdravko Petrović, Ph.D.

Lawyer, Belgrad, University Sigmund Freud, Wien

Abstract: Protection of property and non material interests of the victims of terrorism corresponds to the principle of fairness. Terrorist attacks are sudden, with the mass victimization and a lot of damage, and the state must engage in order to prevent terrorism, and on the compensation of victims. The authors analyze the legislation of Serbia and criticized the shortcomings of tort law. The authors analyze the legislation of Serbia and criticized the shortcomings of tort law that prohibit compensation to victims of violence from the state, unless it is politically motivated. This motif is in practice difficult to prove. Legal entities are excluded from the possibility to obtain compensation from the State for material damage caused by terrorist attacks. In order to ensure equal status of victims of violence and terrorism, the authors recommend the use of insurance and , subsidiary , compensation from public funds, provided that the victim did not contribute to the crime , the perpetrator is not known , it is not prosecuted or is insolvent. Compensation shall be limited by the type of harm suffered and the amount of compensation in case of death or personal injury. Property damage would be repaired through insurance or by a separate, ad hoc legal regulation. Such methods should be applied to achieve more effective compensation of victims in practice. Such a solution, which reduced public expenses, has been agreed with Serbia, and accepted obligation under the international law, particularly under the Council of Europe European Convention on the compensation of victims of violent crimes and Convention on prevention of terrorism.

Keywords: terrorism, crime, victims, compensation, legislation of Serbia